

Standpunt gevalideerde toetsen in het lager onderwijs – update 2026

1. Gevalideerde toetsen

In het kader van ‘breed evalueren’ maken we onderscheid tussen formatieve en summatieve toetsen¹.

Formatieve toetsen worden op verschillende momenten tijdens het leren afgenomen en bieden feedback voor de leerling over het leerproces en feedback voor de leraar over het onderwijsproces. Denk aan: een korte oefentoets zonder punten, vragen die polsen naar de voorkennis aan het begin van de les, observaties door de leerkracht, feedback op een schrijfofdracht...

Bij summatieve toetsen onderscheiden we beheersingstoetsen en vaardigheidstoetsen.

Beheersingstoetsen geven een antwoord op de vraag “Beheersen de leerlingen de leerplandoelen waar we de afgelopen periode aan gewerkt hebben?” Deze toetsen worden dikwijls door de school of leraar opgesteld of door het onderwijsleerpakket aangeleverd.

Vaardigheidstoetsen gaan na of leerlingen op een bepaald moment (dikwijls aan het einde van een schooljaar) de ‘verwachte vaardigheden’ voor een bepaalde ‘trap in het leerproces’ beheersen. Deze toetsen zijn ‘gevalideerd’: onderwijsleerpakket-onafhankelijk, betrouwbaar, valide en genormeerd (vergelijkingen op leerlingen- of schoolniveau met ‘wat je mag verwachten’ en/of met een Vlaams gemiddelde zijn mogelijk). Denk aan: de Vlaamse toetsen, de OVSG-toets, de AVI-toetsen, de DIA-toetsen, Leesradar, de KOALA-taalscreening, de SALTO-toets...

Door gebruik te maken van gevalideerde toetsen kunnen scholen nagaan in welke mate de leerplandoelen bereikt worden en hoe de resultaten zich verhouden tot een bredere referentiegroep. De gevalideerde toetsen leveren immers naast belangrijke objectieve informatie op leerlingenniveau ook relevante data op schoolniveau. Deze inzichten helpen leerkrachten en schoolteams om hun onderwijs gericht bij te sturen, sterktes en werkpunten te identificeren en zo de onderwijskwaliteit systematisch te verbeteren.

2. De Vlaamse toetsen

Aanleiding

Vanaf het schooljaar 2023-2024 zijn de Vlaamse toetsen stapsgewijs geïntroduceerd op alle basis- en secundaire scholen. Van de basisscholen wordt verwacht dat ze elk schooljaar de Vlaamse toetsen afnemen voor de leerlingen van het vierde en het zesde leerjaar. De Vlaamse toetsen zijn gestandaardiseerde, gevalideerde en genormeerde toetsen die in eerste instantie enkel worden georganiseerd voor een selectie van eindtermen² van twee leergebieden/vakdisciplines, namelijk wiskunde en Nederlands.

- De toetsen zijn *gestandaardiseerd*, zowel in ontwikkeling, afname, verwerking als analyse. Hierdoor kunnen er vergelijkingen over scholen heen gemaakt worden en kan er schoolspecifieke feedback worden gegeven.
- De toetsen zijn *inhoudsvalide* en meten het bereik van de eindtermen, waardoor scholen een beeld krijgen van de mate waarin hun leerlingen die doelen effectief behalen.

¹ Eigen indeling op basis van Vanhoof, J. (2017). *Zicht op leerwinst*

² De Vlaamse toetsen zijn **gebaseerd op de eindtermen**. De huidige versie is dus in principe geldig tot aan de verplichte invoering van de respectievelijke minimumdoelen: voor het vierde leerjaar geldig tot en met schooljaar 2026-2027, voor het zesde leerjaar tot en met schooljaar 2027-2028, tenzij er vroeger dan deze data nieuwe toetsen op basis van de minimumdoelen zouden ontwikkeld worden.

- De toetsen zijn *genormeerd* waardoor de resultaten niet relatief zijn, maar effectief een vergelijking mogelijk maken.

Wettelijk kader

De Vlaamse toetsen hebben tot *doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren*.³ De toetsen worden als volgt gebruikt:

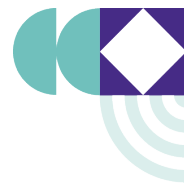
- Op **Vlaams niveau** als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald over de mate waarin een selectie van eindtermen Nederlands en wiskunde worden bereikt en leerwinst wordt gegenereerd.
- Op **niveau van de school** als een element van interne en externe kwaliteitszorg.
 - *Interne kwaliteitszorg*: Elke school ontvangt schoolspecifieke informatie over de mate waarin haar leerlingen een selectie van eindtermen Nederlands en wiskunde bereiken en leerwinst behalen. Op die manier krijgen de scholen rijke informatie waar men beleidsmatig mee aan de slag kan gaan. Deze objectieve informatie is een waardevolle bron van informatie voor de interne kwaliteitszorg op school.
 - *Externe kwaliteitszorg*: De onderwijsinspectie gebruikt de resultaten in haar reguliere werking als bijkomende bron in combinatie met andere schoolgegevens en dit binnen het OK-kader. Wanneer een school herhaaldelijk mindere prestaties behaalt op de Vlaamse toetsen, zal dit leiden tot een versnelde doorlichting of een focus op Nederlands of wiskunde. De resultaten op de Vlaamse toetsen kunnen nooit rechtstreeks leiden tot een verplicht begeleidingstraject, hiervoor is steeds tussenkomst nodig van de onderwijsinspectie.
- Op **niveau van de leraar** mogen de resultaten die zijn behaald op de Vlaamse toetsen niet worden gebruikt in functioneringsgesprekken of evaluatiegesprekken met personeelsleden. De resultaten kunnen wel als element worden gebruikt voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam.
- Op **niveau van de leerling** kunnen de resultaten op de Vlaamse toetsen als één van de mogelijke elementen worden meegenomen door de klassenraad. Het is de autonomie van de school om te bepalen of deze resultaten al dan niet worden meegenomen en de resultaten mogen nooit worden gebruikt als enige criterium voor de evaluatie, certificering of oriëntering van de leerling.

Alle leerlingen van het vierde (vanaf mei 2024) en zesde leerjaar (vanaf mei 2026) van het gewoon lager onderwijs nemen verplicht deel aan de Vlaamse toetsen, met *uitzondering van de anderstalige nieuwkomers* en de leerlingen met een *individueel aangepast curriculum (IAC)*. Een school kan er wel voor kiezen om anderstalige nieuwkomers of leerlingen met een IAC toch te laten deelnemen aan de toetsen, indien ze dit een meerwaarde acht voor de leerling. Leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs zijn per definitie vrijgesteld, maar een school kan beslissen om haar leerlingen te laten deelnemen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door Het Steunpunt Centrale toetsen in Onderwijs en worden *digitaal afgenomen en verwerkt*. Door digitaal te toetsen kan er *adaptief* of 'op maat' worden getoetst, waarbij een leerling na een set van juiste of foute antwoorden op een aantal toetsvragen een volgende set vragen aangeboden krijgt die respectievelijk moeilijker of makkelijker is.

De toetsen focussen in eerste instantie op een *selectie van eindtermen uit het leergebied Nederlands en wiskunde*. Voor Nederlands wordt elke leerling jaarlijks getoetst op een selectie van eindtermen voor begrijpend lezen. Voor wiskunde wordt er gewerkt met een onvolledig afnamedesign waarbij de

³ Zie 'het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs'

school elk jaar een breedtoets 'wiskundige problemen oplossen' krijgt. Deze toets wordt afgenomen bij alle leerlingen van het vierde en het zesde leerjaar. Daarnaast krijgt elke school voor het vierde leerjaar een willekeurige selectie van twee van de vier dieptethema's toegekend (bv. getalenkennis en metend rekenen). Om leerwinst in kaart te kunnen brengen krijgt het zesde leerjaar twee schooljaren later één van de twee dieptethema's van het vierde leerjaar (bv. getalenkennis) en een tweede dieptethema, willekeurig geselecteerd (bv. meetkunde).

De school en het schoolbestuur kunnen hun schoolspecifieke resultaten op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep en het leerlingenniveau op een beveiligde manier in een digitaal feedbackdashboard raadplegen. Het is verboden om de resultaten van een school publiek te maken.

De leerlingen leggen Vlaamse toetsen op een gelijkaardige manier af als tijdens andere evaluatiemomenten. Dit betekent dat leerlingen die recht hebben op *redelijke aanpassingen* of speciale onderwijsleermiddelen tijdens het schooljaar deze maatregelen ook tijdens de afname van de Vlaamse toetsen mogen gebruiken.⁴

Hoe kijkt het GO! naar de Vlaamse toetsen?

1) De meerwaarde van de Vlaamse toetsen voor kwaliteitsontwikkeling

De Vlaamse toetsen zijn geschikt voor zowel het meten van [leerwinst](#) als trends doorheen de tijd. In vergelijking met de 'koepelgebonden' toetsen zoals de OVSG-toets hebben de Vlaamse toetsen de meerwaarde dat ze een centraal beeld geven van de leeruitkomsten van alle leerlingen in Vlaanderen. In vergelijking met andere gevalideerde toetsen einde basisonderwijs zit het verschil in de leerwinstmeting, door een extra beginmeting in het vierde leerjaar en het kunnen vergelijken van leerresultaten over de jaren heen ten opzichte van een gestelde norm.

2) Belangrijke data maar niet de enige

De Vlaamse toetsen worden in eerste instantie enkel voorzien voor een selectie van de eindtermen van de leergebieden/vakdisciplines wiskunde en Nederlands. Het gaat dus slechts om een beperkt deel van de leergebieden/vakdisciplines die evenwel twee fundamentele domeinen in het curriculum zijn met een belangrijke voorspellende waarde voor later studiesucces van de leerlingen. Dit betekent echter dat de Vlaamse toetsen geen volledig beeld schetsen van de competenties van leerlingen: ze brengen uitsluitend bepaalde vaardigheden van wiskunde en Nederlands op specifieke momenten in kaart. De toetsen krijgen daarom bij voorkeur een plaats in een breed evaluatiebeleid van de school waarin de resultaten worden samengelegd met andere informatiebronnen. Een diepgaande analyse en interpretatie van de resultaten biedt handvaten om aan de kwaliteit van het aanbod, de professionalisering, de evaluatie, de infrastructuur... te werken.

3) De rol van de klassenraad

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden teruggekoppeld aan de leerlingen om het leerproces richting te geven en hen te ondersteunen. Scholen krijgen een schoolfeedbackrapport waarin wordt aangegeven in welk beheersingsniveau de leerling scoort en in welke mate de leerling de getoetste eindterm al dan niet bereikt. De resultaten op de gevalideerde toetsen kunnen door de klassenraad worden meegenomen als extra informatie in de globale en veel bredere evaluatie van de leerlingen. De school beslist zelf of en in welke mate ze de resultaten meeneemt, maar de resultaten mogen

⁴ Meer informatie over het wat, waarom, hoe en wanneer van de Vlaamse toetsen vind je op de website van de overheid: <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/vlaamse-toetsen>

nooit het enige criterium zijn voor de studievoortgang en -oriëntering van de leerling. De school dient hierover afspraken te maken met leraren, leerlingen en ouders via de schoolraad en dit ook duidelijk op te nemen in hun schoolreglement en evaluatiebeleid.

4) De resultaten als bron van informatie voor de onderwijsinspectie

De Vlaamse toetsen geven invulling aan twee indicatoren uit het OK-kader: bereik eindtermen bij leerlingen = minimaal gewenste output (R1) en leerwinst (R3). Alle andere indicatoren zijn minstens even belangrijk.

Pas wanneer een school in vergelijking met andere vergelijkbare scholen mindere prestaties behaalt op de Vlaamse toetsen, wordt dit door de onderwijsinspectie gezien als een knipperlicht. Dit kan in het proces van gedifferentieerd doorlichten leiden tot een versnelde doorlichting of een focus op Nederlands of wiskunde bij een eerstvolgende doorlichting.

Bij de externe kwaliteitscontrole zal steeds de volledige context van een school in rekening gebracht worden. Als dan blijkt dat er effectief een probleem is met de onderwijskwaliteit, zal er worden voorzien in een verplicht begeleidingstraject om de school te versterken.

Daarnaast moeten scholen bij de onderwijsinspectie kunnen aantonen dat ze de resultaten analyseren en ermee aan de slag gaan om de interne kwaliteitszorg te verhogen.

5) De resultaten worden niet gepubliceerd

Het is decretaal verboden om resultaten van scholen publiek te maken. De resultaten mogen dus niet worden gebruikt om scholen te rangschikken noch op scholengroepniveau noch op Vlaams niveau. Scholengroepen kunnen scholen ondersteunen bij hun integrale kwaliteitszorg zolang men de school als een specifieke context beschouwt. Doelstellingen vooropzetten zoals 'alle scholen van scholengroep x gaan ... % meer scoren voor ...' moet worden vermeden.

6) Informeren van leerlingen en ouders

Vóór de afname van de Vlaamse toetsen informeert de school de ouders en leerlingen goed over wat de toetsen inhouden en wat de bedoeling ervan is. Ook na de afname is het de bedoeling om, al dan niet geïntegreerd met andere data, feedback te geven over de toetsen. Dit kan in de vorm van een ouderavond, oudercontact of rapporten.

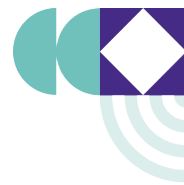
De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in de toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.

3. Verdere aanvullende, gevalideerde toetsen

De deelname aan de Vlaamse toetsen aan het einde van het gewoon lager onderwijs vanaf het schooljaar 2025-2026 vervangt de verplichte afname in het gewoon lager onderwijs van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden (zoals vermeld in artikel 44ter van het decreet basisonderwijs) op het einde van het gewoon lager onderwijs. **De deelname aan een andere gevalideerde (eind)toets, zoals bv. de OVSG-toets, is dus niet langer verplicht.**

De school bepaalt dus zelf of zij nog extra gevalideerde (eind)toetsen, zoals de OVSG-toets, afneemt om aan interne kwaliteitszorg te doen.

Om een zicht te krijgen op de kwaliteit van het volledige aanbod is het aan te raden om de onderdelen die niet worden getoetst met de Vlaamse toetsen af te nemen via andere gevalideerde toetsen.

Het GO! wil curriculumvernuwing en een te grote focus op een selectie van eindtermen van het leergebied wiskunde en Nederlands tegengaan.

Zo kunnen bijvoorbeeld die onderdelen van wiskunde en Nederlands die niet getoetst worden door de Vlaamse toetsen via de DIA-toetsen in kaart worden gebracht.

Ook zijn er verschillende scenario's waarin de OVSG-toets, complementair aan de Vlaamse toetsen, een meerwaarde kan bieden:

- Voor **wiskunde en Nederlands** kan de OVSG-toets gebruikt worden om ook andere domeinen te toetsen die in de Vlaamse toetsen niet in de focus staan, voor zover die domeinen aan bod komen in het toetsdesign van de (vernieuwde) OVSG-toets.
- Voor de **andere leergebieden/vakdisciplines** dan wiskunde en Nederlands kan een school ervoor kiezen om deelname aan de OVSG-toets in een **meerjarige cyclus te plaatsen** waarbij aan het einde van de cyclus alle leergebieden worden getoetst. Zo kan de school bijvoorbeeld het ene jaar focussen op Frans en muzische vorming en het volgende jaar op wereldoriëntatie.

Het blijft dus zinvol om de OVSG-toets te gebruiken omwille van verschillende redenen:

- De pedagogische begeleidingsdienst van het GO! blijft nauw betrokken bij de ontwikkeling van de OVSG-toets en zorgt voor de concordantie met de eigen GO!-leerplandoelen.
- In de vernieuwde OVSG-toets komen niet alle curriculuminhouden meer aan bod maar er wordt nog steeds een ruime en relevante set aan **GO! leerplandoelen** getoetst. In de toetsen komen belangrijke didactische keuzes tot uiting. Dit laat toe om bij de analyse van de resultaten de mate van realisatie van de leerplandoelen in kaart te brengen en het aanbod en de didactiek onder de loep te nemen.
- De OVSG-toets is een **alle-talententoets**. Niet enkel de "klassieke kennisinhouden" worden getoetst. De (vernieuwde) OVSG-toets bevat naast **enkele digitale "kennis"-toetsen** ook een **'vaardigheidsproef'** (die vaardigheden uit verschillende leergebieden/vakdisciplines/domeinen integreert)
- De toets huldigt de principes van **brede evaluatie**. Er worden verschillende evaluatievormen gebruikt: meerkeuzevragen, open vragen, groepsopdrachten, geïntegreerde opdrachten, presentaties... Bij sommige toetsen dienen de kinderen ook zichzelf of de medeleerlingen te evalueren. De toets beoordeelt niet uitsluitend kennis maar richt zich op de brede waaier aan competenties die kinderen aan het einde van de lagere school dienen te verwerven.
- De manier van evalueren en de inhouden die getoetst worden in de OVSG-toets bieden inspiratie voor het maken van eigen toetsen (of het aanpassen van bestaande toetsen) als onderdeel van de brede leerlingenevaluatie.
- De onderdelen van het curriculum die getoetst worden bieden, in tegenstelling tot de Vlaamse toetsen, de mogelijkheid om een **kwaliteitsanalyse op vraagniveau** te maken.⁵

⁵ De vernieuwde OVSG-toets start in het schooljaar 2025-2026 met 5 digitale kennistoetsen, waarvan 1 ('natuurkundige verschijnselen') het schooljaar erop wordt hernomen. In functie van het verhogen van betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid en objectiviteit van de data is het de bedoeling dat (zoals bij de Vlaamse toetsen) op termijn elk schooljaar dezelfde (digitale) toetsen in de OVSG-toets worden opgenomen. In functie van een kwaliteitsanalyse op vraagniveau voorziet de PBD GO! eind juni analysedocumenten met de GO! leerplandoelen.

Opgelet: OVSG biedt de mogelijkheid om een schoolfeedbackrapport te bestellen. Dit schoolfeedbackrapport bevat enkel de OVSG-leerplandoelen! Scholen die dit schoolfeedbackrapport bestellen, dienen voor de kwaliteitsanalyse op vraagniveau zelf de concordantie te maken met de GO!-leerplandoelen. Er is ook geen automatische toelichting door een pedagogisch begeleider aan het schoolfeedbackrapport gekoppeld.

4. Hoe kunnen de resultaten van gevalideerde toetsen worden gebruikt?

Schoolniveau

Gevalideerde toetsen kunnen een vertrekpunt zijn voor interne kwaliteitszorg en gebruikt worden als monitoringsinstrument in de school.

Wanneer uit gevalideerde toetsen blijkt dat de leerdoelen voor bepaalde onderdelen onvoldoende worden bereikt, kan dit een impuls zijn om gericht te gaan onderzoeken waarmee dit te maken heeft (bv. methode of instructie). Het is hierbij belangrijk om te streven naar een *systematische en cyclische aanpak* (PDCA-gewijs). Door te onderzoeken wat mogelijke verklaringen zijn voor de tekorten en welke acties binnen de school gepast zijn, kan het schoolbeleid meer evidence-informed worden ontwikkeld.⁶

Klasniveau

Op het niveau van de leraren is het nooit de bedoeling om leraren af te rekenen op de resultaten van hun leerlingen. De resultaten op de toetsen kunnen dan ook niet worden gebruikt in functioneringsgesprekken of evaluatiegesprekken van individuele personeelsleden. Het GO! ziet leren expliciet als een sociaal gebeuren binnen kernteams die samenwerken om voor een groep lerenden de kernopdrachten te vervullen.

Gevalideerde toetsen kunnen echter wel kennis genereren die een onderwijsprofessional kan gebruiken om het eigen pedagogisch-didactisch handelen te versterken. De 'gestandaardiseerde' aanpak van deze toetsen en het feit dat ze genormeerd zijn, laat toe om de resultaten van de eigen leerlingen af te zetten tegenover bepaalde gemiddeldes en cesuren. Leerkrachten krijgen dus een bijkomend instrument om een objectieve inschatting te maken van die resultaten. Wanneer blijkt dat de leerlingen het verhoudingsgewijs minder goed zouden doen, dan krijgt de onderwijsprofessional informatie om te reflecteren over de bestaande pedagogisch-didactische praktijken en het eigen handelen.

Leerlingenniveau

De gevalideerde toetsen dienen niet om beslissingen te nemen op leerlingenniveau over het al dan niet uitreiken van het getuigschrift. Klassenraden kunnen de toetsresultaten wel meenemen in hun beslissing, maar slechts als één van de elementen naast andere informatiebronnen. Het is de autonomie van de school om te beslissen of de resultaten op gevalideerde toetsen al dan niet meetellen als één van de elementen in de beoordeling van de leerlingen.

Het is belangrijk om een onderzoekende houding bij elke lerende na te streven. Leerlingen moeten zelf hun leerproces in handen kunnen nemen en ontdekken waar ze nog extra ondersteuning nodig hebben. Daarom hebben leerlingen het recht om te weten hoe ze scoren en evolueren op de gevalideerde toetsen en moeten resultaten op een transparante manier naar hen worden teruggekoppeld. Op die manier krijgen leerlingen eigenaarschap over hun eigen leren.

⁶ Meer informatie over hoe scholen aan de slag kunnen gaan met schoolfeedback vind je in de GO! navigator - materialenbank – beleid en kwaliteitsontwikkeling.